

ПОСТАТЬ ІВАНА МАКСИМОВИЧА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ЧЕРНІГІВСЬКОГО КОЛЕГІУМУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ І НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТИ

Мета статті – визначити основні риси культурно-просвітницької та суспільно-політичної діяльності Івана Максимовича та окреслити його вклад у формування освітнього простору Чернігівського колегіуму на початку XVIII ст.

Методологія. Методологічною основою дослідження є історичні методи порівняння та узагальнення. Використання системного підходу забезпечило розгляд особистості церковно-політичного діяча у взаємозв'язку з суспільними подіями кінця XVII – початку XVIII ст. Додатково, біографічний та культурно-історичний методи аналізу сприяли повному та комплексному відтворенню головних віх діяльності І. Максимовича в контексті створення освітнього простору Чернігівського колегіуму.

Наукова новизна роботи полягає у спробі комплексного дослідження внеску Івана Максимовича у становлення та розвиток освітнього середовища, яке сформувалося навколо духовного навчального закладу нового типу – Чернігівського колегіуму; окреслено ключові аспекти діяльності духовного діяча та його вплив на розбудову провідного навчального закладу Чернігово-Сіверщини XVIII ст.

Висновки. Іван Максимович, беззаперечно, був однією з ключових персон свого часу. Його суспільно-політична, освітня, літературна діяльність й досі лишає простір для досліджень науковців різних галузей. Зокрема, не оминає увага дослідників і його діяльність в царині становлення освітнього простору Чернігівського колегіуму. Сприятливі обставини та державна підтримка гетьмана дозволили чернігівському архієпископу Івану Максимовичу реорганізувати школи Лазаря Барановича та створити якісно новий тип навчального закладу в регіоні – Чернігівський колегіум. Окрім побудови нових приміщень, він забезпечив розширення класів для набуття закладом статусу колегіуму, займався пошуком кваліфікованих викладацьких кадрів для навчального закладу. Окрім того, Іван Максимович, після смерті Лазаря Барановича, став на чолі чернігівського літературно-мистецького осередку культурних діячів, керуючи широкою науковою та літературною діяльністю на території колегіуму. За його протекції була надрукована значна кількість оригінальних та перекладних видань духовно-морального змісту. Вся діяльність Івана Максимовича була спрямована на розбудову нового освітнього середовища навколо Чернігівського колегіуму – провідного центру науки та культури Чернігово-Сіверщини у XVIII ст.

Ключові слова: Іван Максимович, Чернігівський колегіум, освітній простір.

Постановка проблеми. Дослідження історії становлення одного з провідних навчальних закладів Гетьманщини – Чернігівського колегіуму та процесу формування на його території власного освітнього простору сприяли приверненню уваги науковців до історичних постатей, чікими силами цей заклад фактично був створений. Однією з ключових фігур даного процесу беззаперечно можна визнати Івана Максимовича – відомого церковного діяча, богослова, письменника та засновника колегіуму в Чернігові.

Створення навчального закладу на той час вимагало неабияких координаційних та організаційних зусиль. Окрім того, його успішне функціонування та розвиток ставало можливим лише за умови формування спеціального освітнього простору, який би забезпечував культурні потреби доби. Саме постать Івана Максимовича стала ключовою в процесі розбудови Чернігівського колегіуму.

Актуальність роботи зумовлюється відсутністю детального аналізу діяльності Івана Максимовича в освітньому просторі Чернігівського колегіуму, недостатнім вивченням його творчості та суспільної діяльності в даному контексті, а також зростанням уваги до постаті Івана Максимовича як представника чернігівського культурно-освітнього осередку, педагогічні погляди та діяльність якого ґрунтуються на європейських і національних цінностях.

Аналіз останніх публікацій. Особистість Івана Максимовича, його творча спадщина привертають увагу багатьох дослідників, зокрема, М. Скосирева, А. Сулоцького, А. Юр'євського, О. Заська, С. Журавльової та ін. Сучасні дослідники, такі як К. Борисенко, О. Зосімова, Г. Самойленко високо оцінюють творчі досягнення просвітника в різних галузях науки, таких як філософія, мовознавство, літературознавство і богослов'я [3].

Громадсько-просвітницька діяльність І. Максимовича стала об'єктом наукових пошуків О. Кивлюк, С. Машенка, С. Павленка та ін. Церковна діяльність просвітника привертала увагу М. Денисова, Є. Поселяніна, С. Фоміна [4]. Дослідження освітньо-культурної діяльності І. Максимовича перебувало в полі зору О. Травкіної в контексті вивчення питання створення та функціонування Чернігівського колегіуму.

Мета статті – визначити основні риси культурно-просвітницької та суспільно-політичної діяльності Івана Максимовича та окреслити його вклад у формування освітнього простору Чернігівського колегіуму на початку XVIII ст.

Методологія. Методологічною основою дослідження є історичні методи порівняння та узагальнення. Використання системного підходу забезпечило розгляд особистості церковно-політичного діяча у взаємозв'язку з суспільними подіями кінця XVII – початку XVIII ст. Додатково, біографічний та культурно-історичний методи аналізу сприяли повному та комплексному відтворенню головних віх діяльності І. Максимовича в контексті створення освітнього простору Чернігівського колегіуму.

Наукова новизна роботи полягає у спробі комплексного дослідження внеску Івана Максимовича у становлення та розвиток освітнього середовища, яке сформувалося навколо духовного навчального закладу нового типу – Чернігівського колегіуму; окреслено ключові аспекти діяльності духовного діяча та його вплив на розбудову провідного навчального закладу Чернігово-Сіверщини XVIII ст.

Результати дослідження. Іван Максимович займає особливе місце серед відомих культурно-політичних діячів кінця XVII – першої третини XVIII ст. Він був талановитим педагогом, просвітником, активним громадським, культурним та церковним діячем, літератором [3]. Його педагогічна діяльність свідчить про те, що українська освіта розвивалася у руслі європейської культури.

Церковна діяльність І. Максимовича розпочалася у 1676 р., коли з рук свого наставника Інокентія Гізеля він прийняв чернечий постриг. Невдовзі блюстителю Київської митрополії архієпископ Лазар Баранович рукополагає його ієродияконом, потім – ієромонахом і призначає економом Києво-Печерської лаври. Важливу участь у долі Івана Максимовича відіграв відомий Чернігівський архієпископ Св. Феодосій Углицький, який у 1695 р. викликав його до Чернігова та запропонував стати архімандритом Єлецького монастиря [4].

Після смерті святителя Феодосія у 1696 р. Іван Максимович був обраний Чернігівським архієреєм. Гетьман Іван Мазепа звернувся до царя і патріарха з проханням і грамотою про висвячення його в сан архієпископа. У січні 1697 р. патріарх Московський Адриан в Успенському соборі висвятив Івана Максимовича в сан архієпископа і доручив йому надавати постійну підтримку ієромонаху Дмитрію Туптало, який у цей час працював над третьою книгою «Життя святих» [5].

Помітний вплив на формування суспільно-політичної позиції І. Максимовича мало Чернігівське науково-літературне коло. Фундатор гуртка Л. Баранович та його послідовники І. Галатовський, Д. Туптало, А. Стаховський внесли вагомий вклад до скарбниці української освіти. Будучи активним учасником даного літературно-філософського гуртка, І. Максимович прославився також як і літературний діяч: він писав вірші та видавав книги церковноповчального характеру, у яких переповідав прочитані ним праці європейських мислителів (Демосфена, Сенеки, Гомера та ін.), розмірковував над проблемою сутності людського життя, моральних цінностей, відображав власні просвітницькі та педагогічні ідеї [4].

Майже всі літературні надбання письменника вийшли в проміжку між 1703–1710 роками. І, не зважаючи на нищівну критику деяких сучасників святителя, зокрема, Дмитра Туптала та Кантемира, вищезгадані твори засвідчили незаперечний талант і глибоку мудрість письменника. Своєю літературною творчістю І. Максимович заклав підвалини літературної молитви, що набрала поширення в XIX і XX століттях [1].

Аналіз творів ученого свідчить, що він намагався поєднати навчання з вихованням, його ідеї загальнодоступної національної освіти збігалися з аналогічними ідеями відомого в усіх європейських країнах педагога Я.-А. Коменського. Ці твори містять багато моральних сентенцій і виховних вимог; релігійні та моральні мотиви пов'язуються із загальнолюдськими поглядами та нормами поведінки особи в суспільстві. Просвітитель закликав виховувати в молоді чистоту думок, бажання робити добрі справи, повагу до батьків, слухняність, милосердя, стриманість; підкреслював вирішальну роль розуму, а не емоцій у виборі форм виховання; першочергову роль у поширенні знань і вихованні людини відводив учителеві, який має бути терплячим і наполегливим.

Суспільно-політична позиція І. Максимовича та його освітня діяльність спричинили створення у Чернігові освітнього закладу європейського рівня – Чернігівського колегіуму. Його витоки історична традиція пов'язує з новгород-сіверським періодом діяльності Л. Барановича, який після висвячення в чернігівські єпископи в 1657 р. обрав Новгород-Сіверський місцем свого перебування, відновив там Спасо-Преображенський монастир, заснував друкарню та школу, а потім перевів їх до Чернігова. Із часом чернігівські школи через брак коштів і місця не змогли розширитися і зміцнитися, а Л. Барановичу не вдалося створити навчальний заклад вищого рівня. Однак, цього на той час потребувало суспільство.

Виходячи з цього, у 1700 р. за безпосередньої підтримки і фінансового сприяння гетьмана Івана Мазепи Іван Максимович реорганізував «латинські школи» Лазаря Барановича в Чернігівський колегіум при кафедральному Борисоглібському монастирі. Архієпископія знайшла кошти для оплати викладачів, які були призначені з числа ченців Борисоглібського монастиря – випускників Києво-Могилянської академії. Вчитися в колегіумі могли діти всіх станів – духовенства, дворян, козацької старшини, міщан, простих козаків, селян [4].

Іван Максимович, як досвідчений ієрарх, чутливо реагував на зміни, які відбувалися в Москві, та зрозумів, що початок XVIII ст. був сприятливим моментом для відкриття колегіуму в Чернігові. Процес становлення навчального закладу розтягнувся на кілька років. Починаючи з 1700 р., відбувалося поступове розширення класів: до 1705 р. упродовж чотирьох років у Чернігівському колегіумі було відкрито чотири класи: три граматичні та, ймовірно, наступний за ними клас поетики, тобто кожного року з переходом учнів до вищого курсу відкривався новий клас. Як свідчить «Зерцало», у 1705 р. гетьмана Івана Мазепу вже вітали три класи, як їх тоді називали «школи» колегіуму: «schola infima, grammatica,

syntaxis». Вітали гетьмана також неопоети, тобто учні наступного, четвертого класу поезики. Відкриття наступного за ним класу риторики надавало навчальному закладу статус колегіуму. Іван Мазепа не лише дав дозвіл на відкриття колегіуму, але й профінансував будівництво шкільних приміщень [6].

За сприяння та фінансування гетьмана І. Мазепи розпочалося будівництво цілого комплексу приміщень у Борисоглібському кафедральному монастирі. Він склався з монастирської трапезної, дзвіниці та корпусу шкільних приміщень. На дзвіниці була влаштована закладна дошка, яка збереглася до нашого часу, з гербом Івана Мазепи, монограмою та записом про пожертвування гетьмана. Дзвіниця мала церкву, названу на честь патронального святого Івана Мазепи Іоана Предтечі. Дослідники М. Марков, М. Маркевич стверджували, що у дзвіниці знаходилися класи колегіуму та церква [7].

Як бачимо, вже в перші роки існування Чернігівського колегіуму його засновником І. Максимовичем, першим префектом А. Стаховським та іншими викладачами була проведена колосальна робота з облаштування освітнього закладу й організації навчально-виховної роботи в ньому. Чернігівський колегіум своїм внутрішнім устроєм уподібнювався до Києво-Могилянської академії: основними його освітньо-виховними принципами стали всестановість та демократичність освіти; боротьба за українську культуру і ментальність, що перетворило новостворений навчальний заклад у вагомий осередок просвіти Лівобережної України [4]. Завдяки рівню підготовки учнів і викладацькому складу колегіум набув широкої популярності. Окрім того, Іваном Максимовичем була відкрита друкарня в Троїцько-Іллінському монастирі, у ній друкувалися богослужбові книги, навчальні посібники, твори духовно-морального змісту, переклади з латини та твори самого ченця [5].

Як зазначає О. Травкіна, у справі заснування Чернігівського колегіуму важливе значення мало не лише бажання та зусилля чернігівських архієпископів, які виступили ініціаторами його відкриття, але і підтримка як фінансова, так і юридична з боку державної влади, гетьмана Івана Мазепи. Що стосується підтримки справи організації колегіуму з боку церковної влади, то як відомо, чернігівські архієпископи знаходилися під зверхністю московських патріархів, і в ставленій грамоті 10 січня 1697 р. патріарха Адріана Іван Максимович отримав формальне благословення на відкриття навчального закладу. Проте 16 жовтня 1700 р. патріарх Адріан помер. Перед цим, у квітні 1700 р., за наказом Петра I, він висвятив відомого освіченого українця Стефана Яворського митрополитом Рязанським. Вже 16 грудня 1701 р. останній був призначений місцеблюстителем патріаршого престолу і як проректор академії, реформував її за зразком Києво-Могилянської, забезпечив московську академію викладацькими кадрами з Києва.

Відкриття ще одного закладу вищого рівня в Гетьманщині мало велике значення хоча б через те, що новостворений колегіум міг стати конкурентом Києво-Могилянській колегії. Як зазначає О. Травкіна, Чернігів знаходився на незначній відстані від Києва і частина студентів, яка мала б там навчатися, вступала на навчання вже до Чернігівського колегіуму. Тому, у справі заснування колегіуму важливе значення мали не лише бажання та зусилля чернігівських архієпископів, ініціаторів його відкриття, а й фінансова та юридична підтримка гетьмана Івана Мазепи [9].

Загалом, заснування в Чернігові навчального закладу вищого рівня зміцнило б авторитет чернігівських архієпископів, з огляду й на те, що київські митрополити були незадоволені високим статусом чернігівських архієпископів, добивалися позбавлення їх архієпископства [7].

Окрім того, створення Чернігівського колегіуму ілюструє стійку потребу І. Максимовича у розбудові та зміцненні освітньої системи Гетьманщини. Колегіум став першим навчальним закладом вищого рівня на Лівобережжі, який дуже швидко після свого створення став осередком освіти загального значення. Уже в перші роки існування І. Максимовичем разом з іншими викладачами була проведена колосальна робота з облаштування освітнього закладу й організації навчально-виховної роботи в ньому [2].

Іван Максимович мав беззаперечний вплив на формування засад та традицій у колегіум, які орієнтувалися на європейські цінності. Разом з Антонієм Стаховським він створив навчальний заклад, де процвітала літературна творчість, поезія, ораторське мистецтво, драматургія. На початок існування навчального закладу не існувало вікового, майнового чи станового обмеження під час прийому учнів, обов'язкового відвідування лекцій. Лекційні курси викладачів у більшості своїй містили власні інтерпретації в трактуванні, деякі вирізнялися оригінальним характером викладу матеріалу [8].

Продовжуючи традиції чернігівського літературно-мистецького осередку, започаткованого Лазарем Барановичем, Іван Максимович у 1705 р., в співавторстві з префектом Антонієм Стаховським та іншими викладачами колегіуму, взяв участь у виданні 3 книг від імені Чернігівського колегіуму. Серед них були: збірник «Зерцало от писанія Божественнаго», особливий примірник якого був піднесений гетьману І. Мазепі, інше видання з такою ж назвою з присвятою генеральному судді В. Кочубею та віршований перероблений переклад «Алфавіт собранний рифмами сложенный» – царевичу Олексію Петровичу. Окрім вище названих осіб, твори присвячувалися Петру I, гетьману І. Скоропадському, Стефану Яворському [8].

Загалом, наслідуючи європейські та киево-могилянські медійні та філософсько-освітні традиції, І. Максимович плідно працює на релігійно-літературній ниві, пише та видає книги: «Нравоучительное зерцало» (1703 р.), «Феатрон, или позор нравоучительный» (1703 р.), «Богородице Дево, радуйся» (1707 р.), «Толкование на 50-й псалом» (1708 р.), «Отче наш» (1709 р.), «Царский путь Креста Господня...» (1709 р.), «Осьмь евангельских блаженств» (1709 р.), «Богомисліє в пользу правоверных» (1710 р.) та інші. Згадані праці є релігійними творами, однак, вміло використовуючи алегорії українського бароко, мислитель зумів відобразити в цих роботах також свої власні філософсько-освітні ідеї [10].

Твори, переклади праць, здійснені Іваном Максимовичем та викладачами Чернігівського колегіуму залишили помітний слід у літературі XVIII ст. Вони зайняли поважне місце серед творів

моралістичної, богословської літератури, користувалися чималим попитом та популярністю, незважаючи на критику сучасників. Переклади Івана Максимовича були актуальними й у XIX ст. Про це свідчать перевидання «Ліотропіона» та «Царского пути креста Господня» [8].

Наслідуючи філософські орієнтири Л. Барановича, філософсько-освітня реальність І. Максимовича була сконцентрована на вдосконаленні Чернігівської друкарні, побудові цехів з виробництва паперу. Це робилося для того, щоб друковане слово якомога ширше розповсюджувалося серед людей та надавало їм відповіді на проблемні питання суспільного буття (українці на початку XVIII ст. перебували під тиском інших сильніших держав і шукали позитивний вихід із складної політичної ситуації) [10].

Бурхлива видавнича діяльність І. Максимовича, насамперед, була обумовлена двома факторами: по-перше, залученням до літературної творчості викладачів колегіуму, по-друге тим, що архієпископ мав друкарню і міг на власний розсуд, без попередніх узгоджень та цензури, друкувати в ній книжки. Загальновідомо, що друкарня Києво-Печерської лаври зазнавала чималих утисків та цензури з боку московських патріархів. І. Максимович здійснював свою видавничу діяльність в період, коли місцеблюстителем патріаршого престолу був Стефан Яворський, і перешкод у друкуванні книг не було [7].

Висновки. Іван Максимович, беззаперечно, був однією з ключових персон свого часу. Його суспільно-політична, освітня, літературна діяльність й досі лишає простір для досліджень науковців різних галузей. Зокрема, не оминає увага дослідників і його діяльність в царині становлення освітнього простору Чернігівського колегіуму. Сприятливі обставини та державна підтримка гетьмана дозволили чернігівському архієпископу Івану Максимовичу реорганізувати школи Лазаря Барановича та створити якісно новий тип навчального закладу в регіоні – Чернігівський колегіум. Окрім побудови нових приміщень, він забезпечив розширення класів для набуття закладом статусу колегіуму, займався пошуком кваліфікованих викладацьких кадрів для навчального закладу.

Окрім того, Іван Максимович, після смерті Лазаря Барановича, став на чолі чернігівського літературно-мистецького осередку культурних діячів, керуючи широкою науковою та літературною діяльністю на території колегіуму. За його протекції була надрукована значна кількість оригінальних та перекладних видань духовно-морального змісту. Вся діяльність Івана Максимовича була спрямована на розбудову нового освітнього середовища навколо Чернігівського колегіуму – провідного центру науки та культури Чернігово-Сіверщини у XVIII ст.

References

1. Гудзь Л. Постать Іоанна Максимовича в культурі українського бароко. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*. Київ, 2012. Вип. 37 (ч.1). С. 76–80.
Hudz, L. (2012). Postat Ioanna Maksymovycha v kulturi ukrainskoho baroko [The figure of Ioann Maksymovych in the Ukrainian Baroque culture]. *Literatura. Folklor. Problemy poetyky – Literature. Folklore. Problems of poetics*. 37(1). 76–80. [in Ukrainian].
2. Ільченко О., Погрібняк О. Рушійні сили розвитку ідей Іоанна Максимовича щодо морального виховання особистості. *Дидаскал*. 2015. №15. С. 188–193.
Ichenko, O., Pohribniak O. (2015). Rushiini syly rozvytku idei Ioanna Maksymovycha shchodo moralnoho vykhovannia osobystosti [The driving forces behind the development of Ioann Maksymovych's ideas on the moral education of the individual]. *Dydaskal – Didascal*. 15. 188–193. [in Ukrainian].
3. Ланін В., Ільченко О. Просвітницько-благодійна і місіонерська діяльність Іоанна Максимовича (1711–1715 рр.). *Витоки педагогічної майстерності*. 2023. № 32. С. 153–156.
Lanin, V., Ichenko, O. (2023). Prosvitnytsko-blahodiina i misionerska diialnist Ioanna Maksymovycha (1711–1715 rr.) [Educational, charitable and missionary activities of Ioann Maksymovych (1711-1715)]. *Vytyky pedahohichnoi maisternosti – The origins of pedagogical excellence*. 32. 153–156. [in Ukrainian].
4. Погрібняк О. Ключові чинники формування педагогічного світогляду Івана (Іоанна) Максимовича (1651–1715 рр.). *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Полтава, 2015. Вип. 63. С. 138–146.
Pohribniak, O. (2015). Kliuchovi chynnyky formuvannia pedahohichnoho svitohliadu Ivana (Ioanna) Maksymovycha (1651–1715 rr.) [Key factors in the formation of the pedagogical outlook of Ivan Maksymovych (1651-1715)]. *Pedahohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats – Pedagogical sciences: a collection of scientific papers*. 63. 138–146. [in Ukrainian].
5. Половець В. Іоанн Максимович: соціальні аспекти творчості (1651–1715). *Сіверянський літопис*. 2016. №2. С. 41–47.
Polovets, V. (2016). Ioann Maksymovych: sotsialni aspekty tvorchosti (1651–1715) [Ioann Maksymovych: social aspects of creativity (1651–1715)]. *Siverianskyi litopys – Siverian Chronicle*. 2. 41–47. [in Ukrainian].
6. Травкіна О. Гетьман Іван Мазепа та заснування Чернігівського колегіуму. *Сіверянський літопис*. 2019. №2. С. 181–184.
Travkina, O. (2019). Hetman Ivan Mazepa ta zasnuvannia Chernihivskoho kolehiumu [Hetman Ivan Mazepa and the foundation of the Chernihiv Collegium]. *Siverianskyi litopys – Siverian Chronicle*. 2. 181–184. [in Ukrainian].
7. Травкіна О. Заснування Чернігівського колегіуму в контексті церковно-політичного становища та культурно-освітньої діяльності чернігівських ієрархів кінця XVII – початку XVIII ст. *Краєзнавство*. 2014. №3–4. С. 71–78.

- Travkina, O. (2014). Zasnuvannia Chernihivskoho kolehiumu v konteksti tserkovno-politychnoho stanovyshcha ta kulturno-osvitnoi diialnosti chernihivskykh iierarkhiv kintsia XVII – pochatku XVIII st. [The foundation of the Chernihiv Collegium in the context of the church-political situation and cultural and educational activities of Chernihiv hierarchs in the late seventeenth and early eighteenth centuries]. *Kraieznavstvo – Local history*. 3–4. 71–78. [in Ukrainian].
8. Травкіна О. Максимович Іоанн. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Maksimovych_I (дата звернення: 27.07.2024)
Travkina, O. (2009). Maksymovych Ioann [Maksymovych Ioann]. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Maksimovych_I [in Ukrainian].
9. Чернігівський колегіум / Авторський колектив: Ольга Травкіна (кер.), О. Левченко, О. Степанова. Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній». Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2012. 237 с.
Travkina, O., Levchenko O., Stepanova O. (2012). Chernihivskiy kolehium [Chernihiv collegium]. Chernihiv : Vydavets Lozovy V.M., 237. [in Ukrainian].
10. Чорна Л. С. Творчий внесок мислителів чернігівського літературно-філософського кола у розвиток медіа-філософських ідей в Україні. URL: <http://surl.li/cddpqw> (дата звернення: 25.07.2024)
Chorna, L. S. (2016). Tvorchiy vnesok mysliteliv chernihivskoho literaturno-filosofskoho kola u rozvytok media-filosofskykh idei v Ukraini [The creative contribution of the philosophers of the Chernihiv literary and philosophical community to the development of media and philosophical ideas in Ukraine]. URL: <http://surl.li/cddpqw> [in Ukrainian].

Solomakha Iryna

ORCID 0009-0007-4827-8027

Candidate of Philosophical Sciences
(Ph.D. in Philosophy), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Law,
Philosophy and Political Science,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: irynsolo@gmail.com

THE FIGURE OF IVAN MAKSYMOVYCH IN THE EDUCATIONAL SPACE OF THE CHERNIHIV COLLEGIUM: EUROPEAN AND NATIONAL CONTEXTS

The purpose of the article is to identify the main features of Ivan Maksymovych's cultural, educational, social and political activities and to outline his contribution to the formation of the educational space of the Chernihiv Collegium in the early eighteenth century.

Methodology. The methodological basis of the study is historical methods of comparison and generalisation. The use of a systematic approach ensured the consideration of the personality of the church and political figure in relation to social events of the late seventeenth and early eighteenth centuries. In addition, biographical and cultural-historical methods of analysis contributed to a complete and comprehensive reproduction of the main milestones of I. Maksymovych's activity in the context of creating the educational space of the Chernihiv Collegium.

The scientific novelty of the article lies in an attempt to comprehensively study Ivan Maksymovych's contribution to the formation and development of the educational environment that was formed around the new type of spiritual educational institution – the Chernihiv Collegium; the key aspects of the clergyman's activity and his influence on the development of the leading educational institution of the eighteenth century in Chernihiv-Siverskiy region are outlined.

Conclusions. Ivan Maksymovych was undoubtedly one of the key figures of his time. His socio-political, educational, and literary activities still leave room for research by scholars in various fields. In particular, his activities in the field of formation of the educational space of the Chernihiv Collegium are not ignored by researchers. Favourable circumstances and state support from the hetman allowed Archbishop Ivan Maksymovych of Chernihiv to reorganise Lazar Baranovych's schools and create a qualitatively new type of educational institution in the region – the Chernihiv Collegium. In addition to building new premises, he ensured the expansion of classrooms to allow the school to become a collegium, and searched for qualified teaching staff for the institution. In addition, after the death of Lazar Baranovych, Ivan Maksymovych became the head of the Chernihiv literary and artistic centre of cultural figures, leading a wide range of scientific and literary activities on the territory of the college. Under his patronage, a significant number of original and translated editions of spiritual and moral content were published. All of Ivan Maksymovych's activities were aimed at building a new educational environment around the Chernihiv College, a leading centre of science and culture in the Chernihiv-Siversk region in the eighteenth century.

Keywords: Ivan Maksymovych, Chernihiv Collegium, educational space.

Стаття надійшла до редакції 27.08.2024

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Янченко Т. В.